

VI. kapitola

Investice a finanční majetek: klasifikace, oceňování a vykazování

Abstrakt

Modul vymezuje finanční investice, finanční aktiva, finanční závazky a kapitálové nástroje a vysvětluje jejich umístění v české rozvaze. Zabývá se prvotním a následným oceněním cenných papírů, podílů, dluhových nástrojů, zápůjček a derivátů, přeceňováním do výsledku hospodaření nebo vlastního kapitálu a zachycením snížení hodnoty. Mezinárodní část podrobně představuje klasifikační model IFRS 9, obchodní model účetní jednotky, test smluvních peněžních toků, amortizovanou hodnotu, FVOCI a FVTPL. Dále vysvětluje efektivní úrokovou míru, model očekávaných úvěrových ztrát, hierarchii reálné hodnoty podle IFRS 13, účtování derivátů a zajištění a postavení investic do dceřiných, přidružených a společných jednotek.

DOI: 10.52950/UP.2026.001.06

APA citace: Rotschedl, J. (2026). Investice a finanční majetek: Klasifikace, oceňování a vykazování. In *Vybrané kapitoly z účetnictví podniku* (pp. 88–105). European Research Center, s.r.o. <https://doi.org/10.52950/UP.2026.001.06>

Právní a standardizační stav

Text vychází z českých účetních předpisů účinných ke dni 31. července 2026, zejména ze zákona č. 563/1991 Sb., vyhlášky č. 500/2002 Sb. a Českých účetních standardů pro podnikatele č. 008, 009, 014 a 016. Mezinárodní část vychází z IFRS 9, IFRS 7, IFRS 13, IAS 32, IFRS 10, IFRS 11, IAS 27 a IAS 28 ve znění požadovaném pro rok 2026. Číselná označení účtů v příkladech jsou orientační; účetní jednotka je musí sladit se svým účtovým rozvrhem.

Cíl modulu	Vymezit finanční investice a finanční nástroje, vysvětlit jejich zařazení v rozvaze, prvotní a následné ocenění podle české účetní úpravy a IFRS, účtování změn hodnoty, znehodnocení, prodeje, podílů a derivátů.
Klíčová slova	finanční aktivum, cenný papír, podíl, dluhopis, zápůjčka, reálná hodnota, amortizovaná hodnota, efektivní úroková míra, SPPI, FVTPL, FVOCI, očekávaná úvěrová ztráta, derivát, zajišťovací účetnictví, ekvivalenční metoda
Výstupy z učení	Student rozliší jednotlivé druhy finančního majetku, určí jejich správné umístění ve výkazech, stanoví vstupní ocenění a způsob následného ocenění, zaúčtuje základní operace a vysvětlí hlavní rozdíly mezi českými předpisy a IFRS.

1 Investice, finanční majetek a finanční nástroj

Pojem investice je v ekonomii širší než v účetnictví. Podnik může investovat do výrobní linky, výzkumu, zásob, nemovitosti nebo cenných papírů. Tento modul se soustředí na finanční investice, tedy zejména na podíly, akcie, dluhopisy, podílové listy, poskytnuté zápůjčky a úvěry a derivátové nástroje. Investiční nemovitosti, dlouhodobý hmotný majetek a zásoby jsou upraveny v jiných modulech.

Finanční nástroj je smlouva, která vede ke vzniku finančního aktiva jedné účetní jednotky a současně finančního závazku nebo nástroje vlastního kapitálu jiné účetní jednotky. Pro držitele může být finančním aktivem zejména hotovost, majetkový nástroj jiné účetní jednotky nebo smluvní právo obdržet peněžní prostředky či jiné finanční aktivum. Pro emitenta může stejná smlouva představovat finanční závazek nebo vlastní kapitál.

Důležité rozlišení

Finanční investice držená podnikem je zpravidla aktivem. Derivát však může mít kladnou i zápornou reálnou hodnotu, a proto může být vykázán jako aktivum nebo závazek. Označovat každý finanční závazek za investici by bylo nesprávné.

NÁSTROJ	POSTAVENÍ DRŽITELE	POSTAVENÍ EMITENTA NEBO PROTISTRANY
KMENOVÁ AKCIE	majetkový cenný papír – finanční aktivum	nástroj vlastního kapitálu
DLUHOPIS	dluhový cenný papír – finanční aktivum	finanční závazek
POSKYTNUTÁ ZÁPŮJČKA	smluvní právo na splacení jistiny a úroku	finanční závazek dlužníka
MĚNOVÝ FORWARD	aktivum při kladné reálné hodnotě, závazek při záporné hodnotě	opačná pozice protistrany
VKLAD NA BANKOVNÍM ÚČTU	peněžní prostředek / pohledávka za bankou	závazek banky

Pro podnikatele účtující podle vyhlášky č. 500/2002 Sb. vychází účtování finančního majetku zejména ze zákona o účetnictví, vyhlášky a Českých účetních standardů č. 008 – Operace s cennými papíry a podíly, č. 009 – Deriváty, č. 014 – Dlouhodobý finanční majetek a č. 016 – Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry. Zákon určuje oceňovací základny, vyhláška obsahové vymezení položek výkazů a ČÚS podrobnější postupy účtování.

V aktuální rozvaze se dlouhodobý finanční majetek vykazuje v položce B.III. Krátkodobý finanční majetek se vykazuje v položce C.III. Peněžní prostředky jsou samostatnou položkou C.IV. Poskytnuté zápůjčky a úvěry se mohou podle vztahu k dlužníkovi a doby splatnosti vykazovat jako

dlouhodobý finanční majetek nebo jako pohledávky; rozhodující je obsah konkrétní položky vyhlášky, nikoli pouze číslo účtu.

POLOŽKA ROZVAHY	TYPICKÝ OBSAH
B.III.1 PODÍLY – OVLÁDANÁ NEBO OVLÁDAJÍCÍ OSOBA	strategické podíly spojené s ovládáním
B.III.2 ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY – OVLÁDANÁ NEBO OVLÁDAJÍCÍ OSOBA	dlouhodobé financování osob v ovládacím vztahu
B.III.3 PODÍLY – PODSTATNÝ VLIV	podíly umožňující podstatný vliv
B.III.4 ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY – PODSTATNÝ VLIV	dlouhodobé financování osob pod podstatným vlivem
B.III.5 OSTATNÍ DLOUHODOBÉ CENNÉ PAPIRY A PODÍLY	dlouhodobé dluhopisy, minoritní podíly a jiné dlouhodobé investice
B.III.6 ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY – OSTATNÍ	ostatní dlouhodobé poskytnuté financování
B.III.7 OSTATNÍ DLOUHODOBÝ FINANČNÍ MAJETEK	jiný nebo pořízený dlouhodobý finanční majetek a zálohy podle obsahového vymezení
C.III.1 PODÍLY – OVLÁDANÁ NEBO OVLÁDAJÍCÍ OSOBA	krátkodobě držené podíly ve vymezeném vztahu
C.III.2 OSTATNÍ KRÁTKODOBÝ FINANČNÍ MAJETEK	cenné papíry k obchodování a další krátkodobé finanční investice

Oprava časté chyby

Dlouhodobý finanční majetek není v aktuální rozvaze v oddílu A.III a krátkodobý finanční majetek není v oddílu C.II. Správné označení pro podnikatele je B.III a C.III; položka C.II je vyhrazena pohledávkám a časovému rozlišení aktiv.

2 Základní druhy finančních investic

DRUH INVESTICE	EKONOMICKÁ PODSTATA	TYPICKÉ VÝNOSY A RIZIKA
MAJETKOVÉ CENNÉ PAPIRY A PODÍLY	účast na vlastním kapitálu jiné účetní jednotky	dividendy, růst či pokles hodnoty, riziko ztráty vloženého kapitálu
DLUHOVÉ CENNÉ PAPIRY	smluvní nárok na úroky a splacení jistiny	úrok, kurzový rozdíl, kreditní a úrokové riziko
POSKYTNUTÉ ZÁPŮJČKY A ÚVĚRY	přímé financování jiné osoby	úrok, kreditní riziko, riziko likvidity

PODÍLOVÉ LISTY A OBDOBNÉ NÁSTROJE	podíl na majetku fondu nebo investiční struktury	změna hodnoty, výplaty fondu, tržní riziko
DERIVÁTY	hodnota odvozená od úrokové sazby, kurzu, ceny, indexu či jiné proměnné	zisk či ztráta z přecenění, pákový efekt, riziko protistrany
STRATEGICKÉ PODÍLY	investice spojená s kontrolou, společným ovládním nebo podstatným vlivem	podíl na výsledcích a strategické užítky; konsolidační povinnosti

O tom, zda je investice dlouhodobá nebo krátkodobá, rozhoduje její ekonomický účel a očekávaná doba držby. Cenný papír nakoupený k rychlému obchodování se obvykle vykazuje jako krátkodobý finanční majetek. Podíl pořízený za účelem trvalého ovlivňování jiné společnosti je dlouhodobým finančním majetkem. Samotný druh cenného papíru proto není dostatečný pro správnou klasifikaci.

3 Prvotní uznání a ocenění podle české účetní úpravy

3.1 Okamžik zachycení

Finanční majetek se zachytí v okamžiku, kdy účetní jednotce vzniknou práva spojená s daným nástrojem. U podílu je rozhodující nabytí práv spojených s podílem, nikoli až úhrada kupní ceny. U burzovních obchodů musí účetní jednotka důsledně používat zvolený postup zachycení data obchodu nebo vypořádání v souladu s předpisy a vnitřní směrnici.

3.2 Pořizovací cena

Cenné papíry a podíly se při pořízení oceňují pořizovací cenou, která zahrnuje cenu pořízení a přímé náklady s pořízením související, například makléřské poplatky a provize. Do pořizovací ceny se naopak nezahrnují zejména úroky z úvěrů na pořízení cenných papírů a náklady spojené s jejich držetím. U dluhových cenných papírů je nutné oddělit část ceny odpovídající naběhlému, dosud nevyplacenému úroku, pokud je součástí sjednané ceny.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
NÁKUP DLOUHODOBÉHO PODÍLU – VZNIK ZÁVAZKU PRODÁVAJÍCÍMU	06x – příslušný podíl	32x nebo 37x – závazek
ÚHRADA KUPNÍ CENY	32x / 37x	221 – bankovní účet
NÁKUP KRÁTKODOBÝCH AKCIÍ K OBCHODOVÁNÍ	25x – cenné papíry k obchodování	221 nebo závazek z vypořádání
MAKLÉŘSKÝ POPLATEK SOUVISEJÍCÍ S ČESKOU POŘIZOVACÍ CENOU	zvyšuje příslušný účet finančního majetku	221 / 32x

Poznámka k účtům

Běžně používané syntetické účty jsou například 061 pro podíly v ovládaných nebo ovládajících osobách, 062 pro podíly pod podstatným vlivem, 063 pro ostatní dlouhodobé cenné papíry a podíly, 251 a další účty skupiny 25 pro krátkodobý finanční majetek. Závazné je však členění účtových skupin a účtový rozvrh konkrétní účetní jednotky.

Příklad – krátkodobé akcie

Podnik nakoupil 100 akcií určených k obchodování za 1 200 Kč za kus. Makléřský poplatek činil 2 000 Kč. Pořizovací cena podle české úpravy je 122 000 Kč. Při okamžité úhradě se zaúčtuje MD 25x / D 221 ve výši 122 000 Kč.

Příklad – strategický podíl

Společnost A získala 30% podíl ve společnosti B za 2 000 000 Kč a poplatek právnímu poradci přímo související s nabytím činil 40 000 Kč. Je-li podíl pořízen za účelem dlouhodobého uplatňování podstatného vlivu, vstupní ocenění činí 2 040 000 Kč a vykáže se v B.III.3. Účetní zápis je například MD 062 / D 32x nebo 221.

3.3 Cizí měna a měna účetnictví

Od roku 2024 může být měnou účetnictví vedle české koruny také euro, americký dolar nebo britská libra, pokud jde o funkční měnu účetní jednotky a jsou splněny zákonné podmínky. Transakce v jiné měně, než je měna účetnictví, se přepočítávají podle pravidel zákona, vyhlášky a vnitřní směrnice. Účetní jednotka může za stanovených podmínek používat denní kurz nebo pevný kurz. Není proto přesné tvrdit, že každá investice musí být vždy přepočtena výhradně kurzem ČNB platným v den nákupu bez možnosti pevného kurzu.

4 Následné ocenění podle české účetní úpravy

K rozvahovému dni se postup odvíjí od druhu nástroje a účelu jeho držby. Zákon stanoví reálnou hodnotu zejména pro cenné papíry, s výjimkou vyjmenovaných kategorií, a pro deriváty. Výjimkou jsou například cenné papíry držené do splatnosti, dluhopisy neurčené k obchodování a podíly v ovládaných osobách nebo osobách pod podstatným vlivem. Není-li možné reálnou hodnotu objektivně stanovit, zůstává ocenění podle § 25 zákona.

KATEGORIE V ČESKÉ ÚPRAVĚ	NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ	KAM SE ÚČTUJE ZMĚNA
CENNÉ PAPIRY K OBCHODOVÁNÍ	reálná hodnota	do finančních nákladů nebo výnosů běžného období
OSTATNÍ CENNÉ PAPIRY OCEŇOVANÉ REÁLNOU HODNOTOU	reálná hodnota	zpravidla do oceňovacích rozdílů ve vlastním kapitálu, pokud předpis nestanoví jinak

DLUHOPISY DRŽENÉ DO SPLATNOSTI A DLUHOPISY NEURČENÉ K OBCHODOVÁNÍ	pořizovací cena upravená o naběhlý úrok, prémii nebo diskont	úrokový výnos se časově rozlišuje ve výsledku hospodaření
PODÍLY V OVLÁDANÝCH OSOBÁCH A OSOBÁCH POD PODSTATNÝM VLIVEM	pořizovací cena; účetní jednotka může u vymezených podílů použít ekvivalenční ocenění	při ekvivalenční metodě změna zpravidla přes oceňovací rozdíly ve vlastním kapitálu
DERIVÁTY NEZAHRNUTÉ DO ZAJIŠŤOVACÍHO VZTAHU	reálná hodnota	do finančních nákladů nebo výnosů
ZAJIŠŤOVACÍ DERIVÁTY	reálná hodnota	podle druhu zajištění do výsledku nebo vlastního kapitálu

Cenné papíry k obchodování

Zvýšení reálné hodnoty obchodovaného cenného papíru se účtuje jako zvýšení finančního aktiva a finanční výnos; snížení hodnoty jako finanční náklad a snížení aktiva. Přesná syntetika se řídí účtovým rozvrhem. Například zvýšení hodnoty krátkodobých akcií o 20 000 Kč lze zaúčtovat MD 25x / D 66x. Pokles se účtuje opačně MD 56x / D 25x.

Cenné papíry nepřeceňované přes výsledek

U cenných papírů, jejichž změna reálné hodnoty se podle ČÚS 008 zachycuje ve vlastním kapitálu, se oceňovací rozdíl účtuje na příslušný účet skupiny 41, v praxi často 414. Při vyřazení nebo změně kategorie je nutné související oceňovací rozdíl zúčtovat podle použité účetní metody.

Dluhopis a efektivní výnos

Dluhopis s pevným výnosem, který není určen k obchodování a není oceňován reálnou hodnotou, se k rozvahovému dni oceňuje pořizovací cenou zvýšenou nebo sníženou o úrokové výnosy nebo náklady. Rozdíl mezi pořizovací cenou a jmenovitou hodnotou se rozpouští do výnosů tak, aby byl ekonomický výnos zachycen v jednotlivých obdobích.

Příklad: dluhopis o jmenovité hodnotě 1 000 000 Kč byl pořízen za 960 000 Kč, splatnost je dva roky a pro zjednodušení neuvažujeme kupón. Diskont 40 000 Kč se při rovnoměrném zjednodušeném rozpuštění promítne po 20 000 Kč do finančních výnosů v každém roce. V praxi se zohlední smluvní podmínky a vhodná metoda výpočtu.

4.1 Ekvivalenční metoda v českém účetnictví

U vymezených podílů může účetní jednotka použít ocenění ekvivalencí. Podíl je nejprve oceněn pořizovací cenou a následně upravován na hodnotu odpovídající míře účasti investora na vlastním kapitálu investované účetní jednotky. Změna ocenění se podle české úpravy účtuje prostřednictvím oceňovacích rozdílů ve vlastním kapitálu, nikoli běžně jako výnos 665 nebo

náklad 563. Tím se česká individuální účetní závěrka liší od ekvivalenční metody IAS 28, která podíl investora na výsledku přidružené nebo společné jednotky vykazuje ve výsledku hospodaření.

Příklad: pořizovací cena 30% podílu činila 2 000 000 Kč. Podíl investora na vlastním kapitálu investované společnosti ke konci roku je 2 300 000 Kč. Zvýšení ocenění o 300 000 Kč se zachytí MD příslušný účet podílu / D oceňovací rozdíl ve vlastním kapitálu. Nejde o zápis MD 062 / D 665.

4.2 Snížení hodnoty a opravné položky

Opravná položka vyjadřuje přechodné snížení hodnoty majetku. Nelze proto tvrdit, že opravná položka zachycuje trvalé snížení hodnoty. U finančního majetku, který se oceňuje reálnou hodnotou, se pokles zpravidla zachytí mechanismem přecenění. U položek vedených v pořizovací ceně účetní jednotka posoudí, zda účetní hodnota odpovídá reálnému ekonomickému užítku, a při přechodném poklesu vytvoří opravnou položku. Daňová uznatelnost účetní opravné položky je samostatná otázka a nelze ji automaticky dovozovat ze zákona o rezervách.

ÚČETNÍ PŘÍPAD	MD	D
TVORBA OPRAVNÉ POLOŽKY K DLOUHODOBÉMU FINANČNÍMU MAJETKU	56x – náklad na úpravu hodnoty	09x – korektivní účet
ZRUŠENÍ NEBO SNÍŽENÍ OPRAVNÉ POLOŽKY	09x – korektivní účet	56x – snížení nákladu / výnos dle účtového rozvrhu
TRVALÉ VYŘAZENÍ BEZ NÁHRADY	příslušný finanční náklad	účet finančního majetku

5 Prodej a vyřazení finanční investice

Při prodeji se odděleně účtuje výnos z prodeje a účetní hodnota prodaného aktiva. U cenných papírů a podílů se v běžné účtové praxi používají účty 661 – Tržby z prodeje cenných papírů a podílů a 561 – Prodané cenné papíry a podíly; účetní jednotka však musí vycházet ze svého účtového rozvrhu. Současně je nutné zúčtovat případný oceňovací rozdíl nebo opravnou položku.

Příklad: investice vedená v účetní hodnotě 480 000 Kč byla prodána za 520 000 Kč. Zaúčtuje se pohledávka nebo inkaso MD 31x/221 / D 661 ve výši 520 000 Kč a vyřazení MD 561 / D finanční aktivum ve výši 480 000 Kč. Výsledkem je zisk 40 000 Kč před zohledněním souvisejících nákladů a oceňovacích rozdílů.

Zákaz započtení

Ve výkazu zisku a ztráty se výnos z prodeje a náklad odpovídající účetní hodnotě vykazují podle příslušných položek. Nelze automaticky zaúčtovat pouze čistý zisk 40 000 Kč jedním zápisem, pokud účetní předpisy vyžadují hrubé zachycení transakce.

6 IFRS 9 – prvotní uznání a ocenění

Podle IFRS 9 se finanční aktivum nebo finanční závazek vykáže, když se účetní jednotka stane stranou smluvních ustanovení nástroje. Při prvotním uznání se finanční aktivum oceňuje reálnou hodnotou. U aktiva, které není klasifikováno v reálné hodnotě prostřednictvím výsledku hospodaření, se k reálné hodnotě přičtou přímo přiřaditelné transakční náklady. U kategorie FVTPL se transakční náklady účtují přímo do výsledku hospodaření.

NÁKUP AKCIÍ URČENÝCH K OBCHODOVÁNÍ	ČESKÁ ÚČETNÍ ÚPRAVA	IFRS 9
CENA AKCIÍ	součást pořizovací ceny	reálná hodnota aktiva
MAKLÉŘSKÝ POPLATEK	zpravidla součást pořizovací ceny	u FVTPL náklad období; u jiných kategorií součást prvotního ocenění
NÁSLEDNÁ ZMĚNA HODNOTY	přes výsledek hospodaření	přes výsledek hospodaření

Příklad: akcie k obchodování mají cenu 120 000 Kč a transakční poplatek 2 000 Kč. Podle české úpravy činí pořizovací cena zpravidla 122 000 Kč. Podle IFRS 9 se aktivum FVTPL prvotně vykáže v reálné hodnotě 120 000 Kč a poplatek 2 000 Kč se vykáže jako náklad.

6.1 Klasifikace finančních aktiv podle IFRS 9

U dluhových finančních aktiv se klasifikace zakládá na dvou testech: na obchodním modelu, podle něhož účetní jednotka spravuje portfolio, a na charakteru smluvních peněžních toků. Test SPPI posuzuje, zda smluvní peněžní toky představují výhradně splátky jistiny a úroku z nesplacené jistiny. U majetkových nástrojů se SPPI nepoužívá.

KATEGORIE	PODMÍNKY	NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ A VYKÁZÁNÍ ZMĚN
AMORTIZOVANÁ HODNOTA	obchodní model inkasa smluvních peněžních toků a splnění SPPI	efektivní úroková míra; úrok a znehodnocení ve výsledku
FVOCI – DLUHOVÉ NÁSTROJE	model inkasa i prodeje a splnění SPPI	reálná hodnota; úrok a ECL ve výsledku, ostatní změny v OCI; při prodeji se kumulovaný rozdíl recykluje
FVTPL	ostatní dluhová aktiva, aktiva k obchodování nebo nesplňující SPPI	reálná hodnota; všechny změny ve výsledku hospodaření
FVOCI – MAJETKOVÉ NÁSTROJE	neobchodní majetkový nástroj a neodvolatelná volba při prvotním uznání	změny v OCI bez následné recyklace do výsledku; dividendy obvykle ve výsledku

FVTPL – MAJETKOVÉ NÁSTROJE	výchozí kategorie majetkových nástrojů, zejména nástroje k obchodování	reálná hodnota; změny ve výsledku
---	--	-----------------------------------

Rozdíl mezi dluhovým a majetkovým FVOCI

U dluhového nástroje se kumulovaný oceňovací rozdíl při vyřazení zpravidla převede z OCI do výsledku hospodaření. U majetkového nástroje, pro který byla zvolena možnost FVOCI, se kumulované zisky a ztráty do výsledku nerecyklují; mohou být převedeny uvnitř vlastního kapitálu.

Reklasifikace dluhových finančních aktiv se provádí pouze tehdy, když účetní jednotka změní obchodní model pro řízení těchto aktiv. Takové změny jsou podle IFRS 9 neobvyklé. Přání vedení prodat jednotlivý nástroj nebo změna záměru sama o sobě obvykle nestačí.

6.2 Amortizovaná hodnota a efektivní úroková míra

Efektivní úroková míra je sazba, která přesně diskontuje očekávané budoucí peněžní toky po očekávanou dobu trvání finančního aktiva na jeho hrubou účetní hodnotu při prvotním uznání. Díky ní se poplatky, prémie a diskonty nerozpoznají jednorázově, ale jako součást ekonomického úrokového výnosu.

OBDOBÍ	POČÁTEČNÍ AMORTIZOVANÁ HODNOTA	EFEKTIVNÍ ÚROK 5 %	PŘIJATÝ KUPÓN 4 %	KONEČNÁ HODNOTA
ROK 1	960 000 Kč	48 000 Kč	40 000 Kč	968 000 Kč
ROK 2	968 000 Kč	48 400 Kč	40 000 Kč	976 400 Kč

Tabulka je zjednodušeným dvouletým výřezem. U dluhopisu pořízeného pod jmenovitou hodnotou je efektivní úrokový výnos vyšší než inkasovaný kupón a rozdíl zvyšuje účetní hodnotu aktiva až do splatnosti. Skutečný výpočet musí zohlednit všechny smluvní peněžní toky, poplatky a dobu do splatnosti.

6.3 Očekávané úvěrové ztráty podle IFRS 9

Model očekávaných úvěrových ztrát se vztahuje zejména na dluhová finanční aktiva oceňovaná amortizovanou hodnotou, dluhová aktiva FVOCI, některé úvěrové přísliby, finanční záruky, pohledávky z leasingu a smluvní aktiva. Nevztahuje se na majetkové nástroje. Ztráta se proto nevytváří proto, že poklesla burzovní cena akcie, ale na základě očekávaného nesplácení smluvních peněžních toků dluhového nástroje.

STUPEŇ	ÚVĚROVÉ RIZIKO	VÝŠE OPRAVNÉ POLOŽKY	ÚROKOVÝ VÝNOS
--------	----------------	-------------------------	------------------

1	od prvotního uznání nedošlo k významnému zvýšení rizika	12měsíční očekávané úvěrové ztráty	z hrubé účetní hodnoty
2	významné zvýšení úvěrového rizika, avšak aktivum není úvěrově znehodnocené	celoživotní očekávané úvěrové ztráty	z hrubé účetní hodnoty
3	aktivum je úvěrově znehodnocené	celoživotní očekávané úvěrové ztráty	z čisté účetní hodnoty po zohlednění opravné položky

Zjednodušený příklad: expozice činí 1 000 000 Kč, pravděpodobnost selhání 2 % a očekávaná ztráta při selhání 40 %. Bez zohlednění časové hodnoty peněz a dalších scénářů činí očekávaná ztráta 8 000 Kč. V reálném výpočtu se používají pravděpodobnostně vážené scénáře, přiměřené a doložitelné výhledové informace a diskontování efektivní úrokovou mírou.

Oprava zjednodušení

Není správné automaticky uznat u každého aktiva vždy pouze 12měsíční ztrátu. Při významném zvýšení úvěrového rizika se uznává celoživotní ECL. Pro obchodní pohledávky a smluvní aktiva lze použít zjednodušený přístup, který bude podrobněji vysvětlen v modulu o pohledávkách.

6.4 Reálná hodnota podle IFRS 13

IFRS 13 stanoví jednotný způsob měření reálné hodnoty, ale sám neurčuje, které položky se reálnou hodnotou oceňují. To stanovují jiné standardy, například IFRS 9. Reálná hodnota je výstupní cena, kterou by účetní jednotka obdržela při prodeji aktiva nebo zaplatila při převodu závazku v řádné transakci mezi účastníky trhu k datu ocenění.

ÚROVEŇ	VSTUPY	PŘÍKLAD
1	neupravené kótované ceny identických aktiv nebo závazků na aktivním trhu	akcie obchodovaná na likvidní burze
2	jiné přímo nebo nepřímo pozorovatelné vstupy	ocenění úrokového swapu z tržních výnosových křivek
3	významné nepozorovatelné vstupy a modelové odhady	nekótovaný podíl oceněný modelem diskontovaných peněžních toků

Zařazení do hierarchie se určuje podle vstupu nejnižší úrovně, který je významný pro celé ocenění. Čím více ocenění závisí na nepozorovatelných předpokladech, tím rozsáhlejší bývají požadavky na zveřejnění metod, citlivosti a nejistoty odhadu.

7 Podíly v dceřiných, přidružených a společných jednotkách

Účetní zachycení strategického podílu podle IFRS závisí na tom, zda jde o konsolidovanou nebo samostatnou účetní závěrku a jaký vztah investor k investované jednotce má. Kontrola vede k použití IFRS 10 a konsolidaci. Společné ovládání se posuzuje podle IFRS 11. Podstatný vliv, který se obvykle předpokládá při držbě alespoň 20 % hlasovacích práv, vede v konsolidované účetní závěrce k použití ekvivalenční metody podle IAS 28, pokud neplatí výjimka.

VZTAH	KONSOLIDOVANÁ ÚČETNÍ ZÁVĚRKA IFRS	SAMOSTATNÁ ÚČETNÍ ZÁVĚRKA PODLE IAS 27
OVLÁDANÁ JEDNOTKA	plná konsolidace podle IFRS 10	pořizovací cena, IFRS 9 nebo ekvivalenční metoda podle zvolené účetní politiky
PŘIDRUŽENÁ JEDNOTKA	ekvivalenční metoda podle IAS 28	pořizovací cena, IFRS 9 nebo ekvivalenční metoda
SPOLEČNÝ PODNIK	ekvivalenční metoda podle IAS 28	pořizovací cena, IFRS 9 nebo ekvivalenční metoda
SPOLEČNÁ OPERACE	vykázání podílu na aktivech, závazcích, výnosech a nákladech podle IFRS 11	podle povahy práv a povinností

Ekvivalenční metoda IAS 28 se od českého individuálního přecenění ekvivalencí liší. Podle IAS 28 investor po prvotním ocenění upravuje účetní hodnotu o svůj podíl na výsledku investované jednotky a tento podíl vykazuje ve výsledku hospodaření. Přijaté dividendy snižují účetní hodnotu investice. Česká úprava změnu ekvivalenčního ocenění zachycuje prostřednictvím vlastního kapitálu.

8 Deriváty a zajišťovací účetnictví

Derivát je finanční nástroj, jehož hodnota se mění v závislosti na podkladové proměnné, nevyžaduje žádnou nebo jen malou počáteční čistou investici a vypořádává se v budoucnu. Mezi běžné deriváty patří forwardy, futures, opce a swapy. V české úpravě ČÚS 009 přiměřeně odkazuje na postupy pro finanční instituce; podle IFRS se deriváty řídí zejména IFRS 9 a oceňují se reálnou hodnotou.

Nezajišťovací derivát se zpravidla vykazuje v reálné hodnotě prostřednictvím výsledku hospodaření. Kladná reálná hodnota je finančním aktivem, záporná reálná hodnota finančním závazkem. V příkladech je vhodnější používat obecná označení „pohledávka z derivátu“ a „závazek z derivátu“, protože konkrétní syntetické účty se liší podle účtového rozvrhu a druhu kontraktu.

DRUH ZAJIŠTĚNÍ PODLE IFRS 9	ZÁKLADNÍ ÚČETNÍ ZACHYCENÍ
-----------------------------	---------------------------

ZAJIŠTĚNÍ REÁLNÉ HODNOTY	změna reálné hodnoty zajišťovacího nástroje i změna zajištěné položky připadající na zajišťované riziko se vykazují ve výsledku
ZAJIŠTĚNÍ PENĚŽNÍCH TOKŮ	efektivní část změny zajišťovacího nástroje se vykazuje v OCI; neefektivní část ve výsledku; následné převedení závisí na povaze zajištěné transakce
ZAJIŠTĚNÍ ČISTÉ INVESTICE V ZAHRANIČNÍ JEDNOTCE	účtuje se obdobně jako zajištění peněžních toků; efektivní část v OCI

Zajišťovací vztah musí být při zahájení formálně určen a dokumentován. Musí existovat ekonomický vztah mezi zajišťovanou položkou a zajišťovacím nástrojem, úvěrové riziko nesmí změnám hodnot dominovat a zajišťovací poměr musí odpovídat skutečně použitým množstvím. Staré pravidlo efektivity v rozmezí 80–125 % pocházelo z IAS 39 a není obecným testem IFRS 9.

Příklad – měnový forward bez zajišťovacího účetnictví

Podnik uzavřel forward, jehož reálná hodnota je k rozvahovému dni kladná 50 000 Kč. Vykáže finanční aktivum a finanční výnos ve výši 50 000 Kč. Pokud by byla reálná hodnota záporná, vykáže finanční náklad a finanční závazek. Při sjednání může být počáteční reálná hodnota běžného forwardu nulová; smlouva však musí být evidována a následně oceňována.

Příklad – zajištění peněžních toků

Podnik zajišťuje budoucí nákup v EUR měnovým forwardem. K rozvahovému dni činí efektivní část zisku derivátu 60 000 Kč a neefektivní část 5 000 Kč. Efektivní část se vykáže v ostatním úplném výsledku, neefektivní část ve výsledku hospodaření. Při následném pořízení nefinančního aktiva může být částka z rezervy zajištění zahrnuta do počátečního ocenění aktiva; při zajištění budoucího výsledkového peněžního toku se částka převede do výsledku v období, kdy zajištěná položka výsledek ovlivní.

9 Zveřejnění a řízení rizik

Příloha české účetní závěrky musí obsahovat informace potřebné pro pochopení ocenění, účetních metod, významných finančních investic, vztahů ve skupině, zajištění a významných rizik. Rozsah závisí na kategorii účetní jednotky a použitém rozsahu účetní závěrky. U významných modelových ocenění je vhodné popsat metodu a hlavní předpoklady, i když české požadavky nejsou tak rozsáhlé jako IFRS.

IFRS 7 požaduje informace, které uživateli umožní posoudit význam finančních nástrojů pro finanční situaci a výkonnost a povahu a rozsah rizik vyplývajících z těchto nástrojů. Jde zejména o kreditní, likviditní a tržní riziko. IFRS 13 doplňuje zveřejnění o hierarchii reálné hodnoty a údaje o oceňovacích technikách. IFRS 12 se vztahuje na podíly v dceřiných, přidružených a společných jednotkách a strukturovaných jednotkách.

RIZIKO	TYPICKÝ ZDROJ	PŘÍKLAD ZVEŘEJNĚNÍ NEBO ŘÍZENÍ
KREDITNÍ	dluhopisy, zápůjčky, pohledávky, derivátová protistrana	rating, koncentrace expozic, ECL, zajištění a limity protistran
LIKVIDITNÍ	potřeba vypořádat závazky a deriváty	analýza smluvních splatností, disponibilní financování
MĚNOVÉ	investice a peněžní toky v cizích měnách	citlivost na změnu kurzu, zajišťovací strategie
ÚROKOVÉ	dluhové nástroje a úrokové deriváty	citlivost reálné hodnoty nebo peněžních toků na sazby
CENOVÉ	akcie, fondy a komoditní deriváty	citlivost portfolia na změny tržních cen

10 Hlavní rozdíly mezi českou úpravou a IFRS

OBLAST	ČESKÁ ÚČETNÍ ÚPRAVA	IFRS
KLASIFIKACE	druh nástroje, vztah k investované osobě, dlouhodobost a účel držby	u dluhových aktiv obchodní model a SPPI; zvláštní pravidla pro majetkové nástroje
PRVOTNÍ OCENĚNÍ	pořizovací cena včetně přímo souvisejících nákladů	reálná hodnota; transakční náklady se přičítají s výjimkou FVTPL
NÁSLEDNÉ OCENĚNÍ DLUHOVÝCH AKTIV	pořizovací cena upravená o úrok nebo reálná hodnota podle kategorie	amortizovaná hodnota, dluhové FVOCI nebo FVTPL
ZNEHODNOCENÍ	opravné položky k přechodnému snížení hodnoty a pravidla přecenění	model očekávaných úvěrových ztrát pro vymezená dluhová aktiva
MAJETKOVÉ NÁSTROJE	podle kategorie pořizovací cena, reálná hodnota nebo ekvivalence	FVTPL; u neobchodních nástrojů možnost neodvolatelné volby FVOCI
EKVIVALENČNÍ METODA	v individuální závěrce změna ocenění zpravidla ve vlastním kapitálu	IAS 28 v konsolidované závěrce: podíl na výsledku ve výsledku hospodaření
DERIVÁTY	ČÚS 009 a navazující postupy, reálná hodnota	IFRS 9, podrobnější požadavky na zajišťovací účetnictví a zveřejnění
ZVEŘEJNĚNÍ	příloha podle zákona a vyhlášky, rozsah podle kategorie jednotky	rozsáhlé požadavky IFRS 7, IFRS 12 a IFRS 13

11 Nejčastější chyby

1. Zaměnění současných položek rozvahy B.III a C.III za starší označení A.III a C.II.
2. Automatické zařazení každé zápůjčky do finančního majetku bez posouzení obsahového vymezení pohledávky a doby splatnosti.
3. Zahrnutí transakčních nákladů do prvotního ocenění aktiva FVTPL podle IFRS 9.
4. Použití ekvivalenční metody v české individuální závěrce přes výnosový účet místo oceňovacího rozdílu ve vlastním kapitálu.
5. Tvorba opravné položky s odůvodněním, že jde o trvalé snížení hodnoty; opravná položka vyjadřuje přechodné snížení.
6. Použití modelu ECL na akcie nebo jiné majetkové nástroje.
7. Záměna reálné hodnoty podle IFRS 13 za cenu specifickou pro konkrétní účetní jednotku.
8. Použití starého kvantitativního intervalu 80–125 % jako povinného testu efektivity podle IFRS 9.
9. Zaúčtování pouze čistého zisku z prodeje cenného papíru místo odděleného výnosu a účetní hodnoty prodaného aktiva.
10. Nezúčtování souvisejícího oceňovacího rozdílu nebo opravné položky při vyřazení investice.

12 Shrnutí modulu

Finanční investice zahrnují zejména majetkové podíly, dluhové cenné papíry, poskytnuté zápůjčky, vklady, deriváty a další smluvní nástroje. Finanční nástroj je smlouva, která vytváří finanční aktivum jedné účetní jednotky a finanční závazek nebo kapitálový nástroj jiné jednotky. V české rozvaze se dlouhodobý finanční majetek vykazuje v části B.III, krátkodobý finanční majetek v části C.III a peněžní prostředky samostatně v C.IV. Zařazení se odvíjí od povahy nástroje, účelu držby, vztahu k emitentovi a očekávané doby realizace. Strategický podíl v dceřiné nebo přidružené společnosti má jinou účetní podstatu než krátkodobě obchodovaný cenný papír.

V českém účetnictví se finanční investice při prvotním uznání zpravidla oceňují pořizovací cenou včetně přímých nákladů souvisejících s pořízením. Okamžik zachycení musí odpovídat vzniku práv a povinností ze smlouvy a účetní jednotka musí konzistentně upravit postup pro obchodní a vypořádací den. Cizoměnové investice se při vzniku přepočítají na měnu účetnictví a k rozvahovému dni se podle povahy položky posuzuje kurzové přecenění. Následné ocenění se liší podle kategorie: některé nástroje se přeceňují reálnou hodnotou do výsledku hospodaření, jiné do vlastního kapitálu, dluhové nástroje mohou být vedeny v pořizovací ceně upravené o naběhlý úrok a u vybraných majetkových účastí lze použít ekvivalenční metodu. Není-li reálná hodnota spolehlivě zjištělná nebo došlo-li ke snížení hodnoty, použije se postup stanovený českými předpisy a opravné položky.

Při prodeji nebo jiném vyřazení se odúčtuje účetní hodnota investice, samostatně se zachytí prodejní cena a zúčtují se související oceňovací rozdíly nebo opravné položky. Účetní výsledek transakce proto není pouze rozdílem inkasa a původní pořizovací ceny, ale závisí na dosavadním následném ocenění. Analytická evidence musí umožnit identifikovat emitenta, druh nástroje,

měnu, pořizovací cenu, reálnou hodnotu, úrok, splatnost, vztah k propojeným osobám a případné zajištění.

IFRS 9 klasifikuje dluhová finanční aktiva podle obchodního modelu účetní jednotky a podle vlastností smluvních peněžních toků, označovaných testem SPPI. Výsledkem je ocenění amortizovanou hodnotou, reálnou hodnotou do ostatního úplného výsledku u dluhových nástrojů nebo reálnou hodnotou do výsledku hospodaření. Majetkové nástroje se zpravidla oceňují reálnou hodnotou do výsledku; u nástrojů nedržených k obchodování lze při prvotním uznání neodvolatelně zvolit vykazování změn reálné hodnoty v ostatním úplném výsledku. Amortizovaná hodnota používá efektivní úrokovou míru, která rozvrhuje úroky, diskonty, prémie a transakční náklady po dobu trvání nástroje.

Model očekávaných úvěrových ztrát podle IFRS 9 zachycuje znehodnocení dluhových aktiv před vznikem skutečného selhání. Rozlišuje dvanáctiměsíční a celoživotní očekávané ztráty podle vývoje úvěrového rizika; model se nevztahuje na akcie. IFRS 13 stanoví jednotný rámec měření reálné hodnoty jako výstupní ceny a rozlišuje tři úrovně vstupů od kótovaných cen po významné nepozorovatelné odhady. Investice do dceřiných, přidružených a společných jednotek se v konsolidované a samostatné účetní závěrce zachycují odlišně podle IFRS 10, IAS 28 a IFRS 11. Deriváty se oceňují reálnou hodnotou a zajišťovací účetnictví je možné pouze při dokumentovaném ekonomickém vztahu, vymezeném zajišťovacím nástroji, zajištěné položce a řízení rizik. Významné metody, úvěrové, tržní a likviditní riziko a hierarchie reálné hodnoty se zveřejňují v příloze.

Základní a doporučené zdroje

Česko. (1991). Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění účinném od 1. ledna 2026. e-Sbírka.

Česko. (2002). Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví, v aktuálním znění.

Ministerstvo financí České republiky. (2026). České účetní standardy pro podnikatele č. 008, 009, 014 a 016, v aktuálním znění.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 9 Financial Instruments.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 13 Fair Value Measurement.

IFRS Foundation. (2026). IAS 32 Financial Instruments: Presentation.

IFRS Foundation. (2026). IFRS 10 Consolidated Financial Statements; IFRS 11 Joint Arrangements; IAS 27 Separate Financial Statements; IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures.

Doporučená literatura

Dvořáková, D. (aktuální vydání). Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. Brno: BizBooks.

Kovanicová, D. (aktuální vydání). Abeceda účetních znalostí pro každého. Praha: Polygon.

Müllerová, L., & Molín, J. (2020). Daně v účetnictví ČR I. Praha: Oeconomica.

Randáková, M. (2018). Finanční účetnictví v České republice po 1. 1. 2016. Praha: Oeconomica.

Skálová, J. (aktuální vydání). Podvojně účetnictví. Praha: Grada.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vysvětlete rozdíl mezi finanční investicí, finančním aktivem, finančním závazkem a nástrojem vlastního kapitálu.
2. Zařadte do české rozvahy: dlouhodobý minoritní podíl, akcie k obchodování, dlouhodobou zápůjčku ovládané osobě a peněžní prostředky.
3. Vypočtete pořizovací cenu 500 akcií po 800 Kč s makléřským poplatkem 6 000 Kč podle české úpravy a IFRS 9, jsou-li akcie klasifikovány FVTPL.
4. Popište rozdíl mezi obchodním modelem „držet za účelem inkasa“ a „držet za účelem inkasa a prodeje“.
5. Vysvětlete test SPPI a uveďte dva smluvní prvky, které mohou způsobit jeho nesplnění.
6. Srovnajte zachycení oceňovacího rozdílu u obchodovaných akcií a u neobchodovaných cenných papírů podle české úpravy.
7. Vysvětlete rozdíl mezi českým ekvivalenčním oceněním a ekvivalenční metodou IAS 28.
8. Navrhněte účetní postup při prodeji cenného papíru včetně zúčtování účetní hodnoty, opravné položky a oceňovacího rozdílu.
9. Vysvětlete tři stupně modelu očekávaných úvěrových ztrát.
10. Určete úroveň hierarchie IFRS 13 pro burzovní akcii, úrokový swap a nekótovaný podíl oceněný DCF modelem.
11. Popište účetní zachycení zajištění reálné hodnoty a zajištění peněžních toků.
12. Vyhledejte v účetní závěrce vybraného podniku informace o kreditním, likviditním a tržním riziku finančních nástrojů.

Testové otázky

1. **Ve které položce aktuální české rozvahy se vykazuje dlouhodobý finanční majetek?**
 - 1.1. A.III
 - 1.2. B.III
 - 1.3. C.II
 - 1.4. C.III
2. **Která položka české rozvahy obsahuje krátkodobý finanční majetek?**
 - 2.1. C.II
 - 2.2. C.III
 - 2.3. C.IV
 - 2.4. B.III
3. **Co je podle IAS 32 rozhodující pro rozlišení finančního závazku a vlastního kapitálu?**
 - 3.1. doba splatnosti

- 3.2. existence smluvní povinnosti dodat peníze nebo jiné finanční aktivum
- 3.3. právní název nástroje
- 3.4. výše úrokové sazby
- 4. **Jak se podle IFRS 9 účtují transakční náklady přímo související s pořízením aktiva FVTPL?**
 - 4.1. přičtou se k aktivu
 - 4.2. vykážou se jako náklad
 - 4.3. vykážou se v OCI
 - 4.4. nikdy se neúčtují
- 5. **Které dva testy jsou rozhodující pro klasifikaci dluhového aktiva podle IFRS 9?**
 - 5.1. významnost a opatrnost
 - 5.2. obchodní model a SPPI
 - 5.3. likvidita a zadluženost
 - 5.4. historická cena a tržní cena
- 6. **Jaká je výchozí kategorie pro majetkové nástroje podle IFRS 9?**
 - 6.1. amortizovaná hodnota
 - 6.2. FVTPL
 - 6.3. dluhové FVOCI
 - 6.4. pořizovací cena bez výjimky
- 7. **Na co se nevztahuje model očekávaných úvěrových ztrát?**
 - 7.1. dluhopis v amortizované hodnotě
 - 7.2. obchodní pohledávka
 - 7.3. akcie
 - 7.4. dluhový nástroj FVOCI
- 8. **Co znamená reálná hodnota podle IFRS 13?**
 - 8.1. vstupní cena konkrétní účetní jednotky
 - 8.2. výstupní cena v řádné transakci mezi účastníky trhu
 - 8.3. daňová zůstatková cena
 - 8.4. historická pořizovací cena
- 9. **Jak se v české individuální účetní závěrce zpravidla účtuje zvýšení ekvivalenčního ocenění podílu?**
 - 9.1. přes výnos 665
 - 9.2. přes oceňovací rozdíl ve vlastním kapitálu
 - 9.3. jako tržba 601
 - 9.4. nezachycuje se
- 10. **Co vyjadřuje účetní opravná položka?**
 - 10.1. trvalé zvýšení hodnoty
 - 10.2. přechodné snížení hodnoty
 - 10.3. peněžní rezervu na budoucí platbu
 - 10.4. daňový odpis
- 11. **Kde se u dluhového nástroje FVOCI vykazuje úrok vypočtený efektivní úrokovou mírou?**
 - 11.1. v OCI
 - 11.2. ve výsledku hospodaření
 - 11.3. přímo v základním kapitálu
 - 11.4. nikde

12. **Která úroveň IFRS 13 využívá neupravenou kótovanou cenu identického aktiva na aktivním trhu?**
- 12.1. úroveň 1
 - 12.2. úroveň 2
 - 12.3. úroveň 3
 - 12.4. úroveň 0
13. **Která metoda se používá pro přidruženou jednotku v konsolidované účetní závěrce podle IAS 28?**
- 13.1. plná konsolidace
 - 13.2. ekvivalenční metoda
 - 13.3. pořizovací cena bez úprav
 - 13.4. metoda FIFO
14. **Kde se vykáže efektivní část zajištění peněžních toků podle IFRS 9?**
- 14.1. vždy ve výsledku
 - 14.2. v ostatním úplném výsledku
 - 14.3. jako dlouhodobý závazek bez přecenění
 - 14.4. jako tržba
15. **Je interval efektivity 80–125 % obecným povinným testem IFRS 9?**
- 15.1. ano
 - 15.2. pouze pro akcie
 - 15.3. ne, jde o starší pravidlo IAS 39
 - 15.4. pouze pro krátkodobé deriváty

Řešení testu

Správné odpovědi

1. b, 2. b, 3. b, 4. b, 5. b, 6. b, 7. c, 8. b, 9. b, 10. b, 11. b, 12. a, 13. b, 14. b, 15. c